

Europa es troba davant d'un nou episodi de desmembrament. El diumenge 21 de maig Montenegro celebra un referèndum per decidir si aquesta república de l'ex-Iugoslàvia se separa de la unió amb Sèrbia. Segons els darrers sondejos, gairebé el 60% dels montenegrins són partidaris de la independència. Aquesta consulta es produeix en un moment delicat, quan la UE ha tallat les relacions amb els serbis per negar-se a lliurar el criminal de guerra Ratko Mladic.

Tot aquell que no el necessite urgentment, faria millor d'esperar almenys fins a Nadal per comprar un atlas polític. Perquè sembla que hi ha una gran probabilitat que, d'aquí a poc temps, desaparega del mapa d'Europa Sèrbia i Montenegro per deixar lloc a dos o tres estats nous. El Govern montenegrí ha convocat un referèndum per al 21 d'aquest mes amb l'objectiu esperat de ratificar les seues vel·leïtats d'independència. El dia 15, la Unió Europea procedirà a unificar posicions pensant en qualsevol dels resultats possibles d'aquest referèndum.

Encara que molts joves ignoren fins i tot que fa pocs anys hi hagué un estat balcànic anomenat Iugoslàvia, entre els

El president de Montenegro, Milo Djukanovic, encapçala una manifestació de partidaris de la independència al poble medieval de Cetinje el passat 28 d'abril.

La darrera separació balcànica

més majors encara hi ha qui sospira amb el record d'aquesta estructura política –suposadament– democràtica (com si no se li coneguessin dissidents notables!), en què un grapat de comunitats ètniques havien aconseguit dissoldre la seua identitat per una nació unificadora, harmoniosament assumida. Molts continuen convençuts que la descomposició violenta de Iugoslàvia no va ser altra cosa que la conseqüència del “costat fosc” de la naturalesa humana, combinat amb intervencions malignes de “certs països europeus”. Estats de constitució ètnica complexa, com l'espanyol o el francès, sempre s'han estremit davant qualsevol dissonància en les relacions interiugoslaves i han preferit avalar la política de

Belgrad, jutjada de centrista, que sospesar qualsevol altra alternativa. Però, mentre que per a tots els altres conflictes es podia trobar (o suposar) un motiu, les dissensions entre Sèrbia i Montenegro –tractant-se de dues comunitats tan pròximes, per no dir idèntiques, des del punt de vista ètnic, religiós i històric– semblen una simple aberració.

Promeses electorals. Cada bàndol presenta les bondats de la seua proposta i els riscos del rebuig amb arguments idèntics. Per als “unionistes” de Miodrag Bulatovic (l'expresident de Montenegro i antic aliat de Milosevic), l'estat comú té el camí planer cap a la Unió Europea, mentre que el sí representaria

un deplorable retrocés i portaria al caos. En canvi, Milo Djukanovic, l'actual president de Montenegro i líder dels independentistes, està convençut que la integració europea seria més fàcil sense el llast del país germà enfonsat en el radicalisme nacionalista.

De fet, la negativa sèrbia a lliurar el criminal de guerra Ratko Mladic acaba de tallar les negociacions de l'associació de Sèrbia i Montenegro amb la UE. Zoran Zivkovic, exprimer ministre de Sèrbia, sosté que el Govern serbi és incapaç de detenir el general Mladic perquè "no té, ni ha tingut" cap control sobre l'exèrcit.

Segons un sondeig elaborat per l'agència Damar de Podgorica (capital de Montenegro), el 55,9% dels votants triarien el sí, mentre que el 44,1% s'oposarien a l'opció independentista. Les motivacions econòmiques primen obertament sobre les històriques entre els independentistes, mentre que la relació s'inverteix en el cas dels unionistes. Per la seua banda, la UE imposa l'exigència

de la "majoria qualificada", és a dir, un mínim del 55% per a reconèixer la validesa de l'opció votada.

Perspectives. A diferència de Sèrbia, Montenegro gestiona amb gran obertura les relacions amb les seues minories ètniques: com a il·lustració, la possibilitat d'usar la llengua materna en les ponències al Parlament de Podgorica (un fet inimaginable a Belgrad). Si la perspectiva europea aconseguira aglutinar les forces democràtiques necessàries per eradicar la corrupció larvada i obrir el mercat actualment controlat per un reduït cartell de privilegiats, el petit estat costaner podria desenvolupar una economia viable. Per descomptat, és el condicional obligat el que desperta temors.

L'eventual incapacitat política de Sèrbia per digerir dos possibles esdeveniments adversos en el mateix any (la independència de Montenegro i de Kosovo), considerats ambdós com particulars derrotes nacionals, fan tèmer un esforç derrotats dels ultranacionalistes. No obstant això, també hi ha la possibilitat que la desaparició d'aquests dos conflictes recurrents obligue els polítics populistes a enfrontar els problemes reals de Sèrbia: l'altíssima taxa de desocupació, l'omnipresència de les màfies en la vida política i econòmica, l'hemorràgia contínua de la "matèria grisa"... Fa un cert temps, el filòsof de Belgrad Obreu Savic expressava el seu desig que Sèrbia definira ben aviat els seus límits fronterers més "raonables": "A veure si ens podem ocupar del nostre futur ja d'una vegada!"

La major incògnita la representa la possibilitat que els independentistes montenegrins no aconseguen el suport necessari. La durada mitjana de les sessions del Parlament de Sèrbia i Montenegro, en els últims mesos, no arriba ni als cinc minuts, i això quan no s'anul·len per falta d'assistència dels representants montenegrins. Per al vicepresident del Govern serbi, Miroslav Labus, la unió actual no té cap "funcionalitat". El divorci s'ha traslladat de l'escena política a la vida quotidiana. Enguany, Sèrbia i Montenegro han renunciat a participar en Eurovisió perquè el jurat no ha estat capaç de triar entre un intèrpret serbi i un altre de montenegrí!

Gani Jakupi

Els orígens d'un conflicte centenari

Els primers estats que van emergir de les despulles de l'imperi turc als Balcans, durant el segle XIX, van ser els regnes de Sèrbia i de Montenegro. El 1918 es va fundar el Regne de Sèrbia, Croàcia i Eslovènia, que uns onze anys més tard passaria a dir-se Iugoslàvia (literalment: país dels eslaus del sud). S'apreciarà la desaparició de Montenegro del nom d'aquella primera "federació" monàrquica, i és que el regne de Montenegro es va annexar voluntàriament al de Sèrbia en un acte subjecte a interpretacions contradictòries, segons els interessats. En l'altre extrem del relat diacrònic de Iugoslàvia, el 1992, en independitzar-se Eslovènia, Croàcia, Bòsnia i Hercegovina i Macedònia, els dos estats supervivents, Sèrbia i Montenegro, van decidir constituir la República Federal de Iugoslàvia.

El paper de Montenegro en les successives guerres iugoslaves va ser força ambigu: oscil·lava entre el suport indecís a la causa dels "germans" serbis i un aïllacionisme vacil·lant. Cal dir que Montenegro va ser sovint un refugi per als polítics opositors serbis. A la caiguda de Milosevic, el 2000, Montenegro va iniciar la seua reivindicació independentista.

La comunitat internacional va apostar per la continuïtat de la federació. Al febrer del 2003, en nom de la UE, Javier Solana va imposar la unió denominada Sèrbia i Montenegro (rebatejada com a "Solania" per la gent del carrer), amb un "contracte mínim" de tres anys. Entre altres particularitats ben sorprenents, aquesta unió iguala les competències d'un estat amb prop de 600.000 habitants (Montenegro) a les de Sèrbia (vuit milions d'habitants), tot i que la capacitat de recaptació fiscal òbviament no és la mateixa. Sembla que la UE esperava que ocorreguera un miracle en l'espai de tres anys. No ha estat així.